

ارزیابی قابلیت‌های بازیابی اطلاعات در نرم افزارهای قرآنی

* هایل طهماسبی کتاب

دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران

h_582004@yahoo.com

چکیده

ارزشیابی قابلیت‌های بازیابی اطلاعات در نرم افزارهای قرآنی برای بهبود کاربری این نرم افزارها می باشد. در این پژوهش نرم افزارهای برگزیده قرآن با توجه به معیارهای ارائه شده از نظر توانایی آنان در بازیابی اطلاعات، مورد بررسی قرار می گیرند و سپس با تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده، ویژگیهای مطلوب یک نرم افزار قرآنی مشخص می گردد.

چون در این پژوهش به مشاهده، بررسی و در نهایت توصیف و ارزیابی نرم افزارهای قرآنی پرداخته می شود، لذا روش برگزیده از نوع روش ارزیابانه است. و چون استاندارد وجود ندارد، از ملاک و معیار استفاده شده است.

براساس نتایج به دست آمده نرم افزارهای «ضحی» و «حدس بز» بیشترین نمره بازیابی اطلاعات را به خود اختصاص داده اند. پس از این دو نرم افزار، نرم افزارهای «حکایات» و «قدر» در مرتبه های بعدی قرار دارند. پایین ترین نمره بازیابی اطلاعات به نرم افزار

«تبیان» نسخه یک اختصاص یافته است.

همچنین، قابلیت بازیابی اطلاعات در نرم افزارهای قرآنی به طور کلی متوسط ارزیابی می شود. زیرا از نمرات کامل این ابزار، هیچ یک از نرم افزارهای قرآنی نتوانسته اند نمرات کامل این ابزار را بدست بیاورند. از ۱۸۰ نمره این ابزار، و از بین ۳۰ نرم افزار بررسی شده، تنها ۱۰ نرم افزار نتوانسته اند نمرات بالای ۱۱۰ بدست آورند و ۲۰ عنوان نرم افزار دیگر نمرات پایین تر از ۱۱۰ بدست آورده اند. بسیاری از این نرم افزارها در بسیاری از اقلام نمرات یکسانی بدست آورده اند که می تواند این امر را ناشی از تقلیدی بودن طراحی نرم افزارها و نیز عدم نوآوری در طراحی آنها دانست.

مقدمه

چندی است که عرضه معارف اسلامی در قالب نرم افزارها و برنامه های رایانه ای، مورد توجه محافل فرهنگی و دینی قرار گرفته و نفوذ و تأثیر آن فراتر از مرزهای جغرافیایی به سراسر گیتی

از موضوعات دینی را در چارچوب نرم افزارهای کامپیوتری عرضه نموده است. شمار متقاضیان و دست‌اندازان علوم الهی نیز به تناسب گسترش اطلاعات و سهولت دسترسی به منابع، برای دریافت نرم افزارهای اسلامی به ویژه نرم افزارهای قرآنی رو به فزونی است.

تعریف مسأله

اندیشه تولید نرم افزارهای قرآنی و ارائه نسخه های الکترونیکی از قرآن یکی از انگیزه های اصلی گرایش مسلمانان به فناوری رایانه ای جدید بود تا آنجا که به جرأت می توان گفت نخستین نرم افزارهای اسلامی یک نرم افزار قرآنی بوده است. اهمیت ویژه قرآن کریم و جایگاه بلند آن در نزد آحاد مسلمین از یک سو و موقعیت منحصر بفرد قرآن در پژوهش‌های دینی به عنوان اصلی ترین منبع استنباط گزاره های دینی از سوی دیگر موجب شد که اکثر تولیدکنندگان نرم افزارهای اسلامی، طراحی نرم افزارهای قرآنی را در دستور کار خود قرار دهند. از طرفی گرایش های مختلف تخصصی و عمومی به قرآن همچون تفسیر، ترجمه، قرائت، تجوید و ... نیز موجب شد تا نرم افزارهای قرآنی از گوناگونی و آمار افزونتری نسبت به سایر نرم افزارهای اسلامی برخوردار باشند و نمای تازه ای از نهضت بازگشت به قرآن را در عرصه انفورماتیک اسلامی به نمایش بگذارند اما این حرکت مبارک با همه نقاط قوتش در ادامه راه با آسیب های چندی مواجه است.

نخستین آسیب در گرایش بیش از اندازه به موضوعات عمومی و عامه پسند است. اگرچه این امر در گام های نخست از محاسن نرم افزارهای قرآنی به حساب می آید و به برآوردن نیازهای عموم علاقمندان قرآن توجه داشت، اما در ادامه موجب اشباع بازار از انواع لوح های فشرده صوت و لحن و تجوید و قرائت قاریان مختلف شد که هر یک به عنوان یک نرم افزار جدید قرآنی ارائه شد.

اما نرم افزارهای تخصصی را آسیب های دیگری تهدید می کند که مهمترین آنها همه جانبه گرایی و شهرت گرایی در منابع است. بدین معنا که در این نرم افزارها علاقه به ارائه (همه چیز در یک CD) به وفور مشاهده می شود بگونه ای که در اکثر آنها بخش های ترجمه، تفسیر، قرائت و ... یکجا مشاهده می شد و از سوی دیگر در

گسترش یافته است.

روزگاری نه چندان دور عالمان دین، این غواصان معارف اسلامی برای دریافت کتاب و مطبوعات دینی و منابع اصیل اسلام، سرزمینها را در می نوردیدند و کتابخانه ها را مورد کاوش و جستجو قرار می دادند تا تشنه کامان عصر خویش را از آبشخور معارف الهی سیراب سازند.

در میان معاصران، از عالمان گرانقدری چون علامه امینی (ره) و مرحوم کاشف الغطاء و شیخ آغا بزرگ تهرانی به عنوان چهره های شاخص در این عرصه می توان نام برد که برای به دست آوردن منابع اسلامی رنج سفر و ناملايمات راه را بر خود هموار کردند و آثار ارزشمندی را با خود به ارمغان آوردند.

تحول شگرفی که در امر اطلاع رسانی و فن آوری اطلاعات رخ داده است - و از آن با نام «انقلاب ارتباطات» یاد می شود- نه تنها ماجرای دیروز را در دستیابی به اطلاعات مورد نیاز از اقصی نقاط جهان و حتی حمل و نقل انبوهی از کتابها را در مسافرتهای طاقت فرسا به افسانه شبیه ساخته، بلکه تحولات آینده را نیز غیر قابل پیش بینی نموده است.

در گذشته انتقال حجم زیادی از کتاب برای متقاضیان به آن سوی جهان به سختی امکان پذیر بود و بر فرض وقوع، نه از نظر اقتصادی و نه از نظر مقدار زمان لازم برای این کار، به هیچ وجه مقرون به صرفه نبود و به شکل مطلوب و ایده آل انجام نمی پذیرفت.

در حالی که امروزه نقل و انتقال انبوهی از کتابها در حجم یک لوح فشرده نوری و به ضخامت یک برگ کاغذ با امکانات فراوان دسترسی، مرتب سازی، بازیابی و چاپ آثار به آسانی ممکن گشته است.

در واقع بدین وسیله انواع و اقسام خدمات مورد نیاز یک محقق به همراه کتابخانه تخصصی مورد نیازش، در اختیار او قرار می گیرد. این تحول در دستیابی سریع به اندوخته های هزاران ساله انسان در عصر به اصطلاح انفجار اطلاعات، شش‌تایی دو چندان یافته و دامنه همه علوم و دانشهای بشری را در بر گرفته است.

علوم اسلامی هم از این قاعده مستثنی نبوده و با ورود به حوزه برنامه های رایانه ای پای در این گردونه پر شتاب نهاده و بسیاری

اطلاعاتی را در حوزه آیات قرآن و جنبه های مختلف آن را به زبان فارسی ارائه می کند.

قابلیت‌های بازیابی:

منظور از قابلیت بازیابی، تمامی عناصر، ویژگیها و امکانات بکاربرده شده در نرم افزار به منظور ارائه هرگونه خدمات به کاربر جهت دسترسی سریع و آسان به محتویات نرم افزار را شامل می شود.

پرسشهای اساسی

۱. جستجو در نرم افزارهای قرآنی بر اساس چه مؤلفه هایی است؟
۲. چه ویژگیهایی برای بازیابی اطلاعات در نرم افزارهای قرآنی منظور شده است؟

هدف و فایده پژوهش

هدف: ارزشیابی قابلیت‌های بازیابی اطلاعات در نرم افزارهای قرآنی برای بهبود کاربری این نرم افزارها می باشد. در این پژوهش، نرم افزارهای برگزیده قرآن با توجه به معیارهای ارائه شده از نظر توانایی آنان در بازیابی اطلاعات مورد بررسی قرار می گیرند و سپس با تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل شده، ویژگیهای مطلوب یک نرم افزار قرآنی مشخص می گردد. فایده: با ارزیابی قابلیت‌های اینگونه نرم افزارها و با توجه به نو بودن تولید آنها در ایران، می توان در جهت دادن به برنامه ریزیهای آینده به منظور بالابردن کیفیت و کارایی نرم افزارهای قرآنی سود جست و در منابع مالی و انسانی نیز صرفه جویی کرد. نتایج این پژوهش می تواند راه حل مناسبی را به مدیران مراکز اطلاع رسانی و اسلامی و همچنین طراحان و کاربران نرم افزارهای قرآنی در شناخت هرچه بهتر نرم افزار مورد نظرشان و در انتخاب و خرید مناسب یاری نماید.

متغیرهای اساسی پژوهش

متغیر مستقل: نرم افزارهای قرآنی

متغیر وابسته: قابلیت‌های بازیابی اطلاعات

روشها و فنون

روش پژوهش (و توجیه روائی آن):

چون در این پژوهش به مشاهده، بررسی و در نهایت توصیف و ارزیابی نرم افزارهای قرآنی پرداخته می شود، لذا روش برگزیده از نوع روش ارزیابانه است. و چون استاندارد وجود ندارد، از ملاک و معیار استفاده شده است.

ارائه منابع تفسیر قرآنی تنها به منابع مشهوری همچون تفسیر المیزان و نمونه محدود می شدند.

ناگفته نماند آنچه به عنوان آسیب نرم افزارهای عمومی و تخصصی ذکر شد، در سالیانی که نرم افزارهای قرآنی در ابتدای راه قرار داشتند به عنوان یک ویژگی قابل تحسین برای آنها به شمار می رفت.

اما باید توجه داشت که در دومین دهه تولید نرم افزارهای قرآنی باید بدنبال گشودن باب های جدیدی بود و با نگاه دیگری به تولید نرم افزارهای قرآنی دست زد.

راهبرد جدیدی که می تواند افق های تازه ای در تولید نرم افزارهای قرآنی بگشاید، از عناصر و مؤلفه های متعددی برخوردار است که کارشناسان فن باید با کنکاش و پژوهش به ترسیم ابعاد مختلف آن بپردازند.

اما بطور خلاصه می توان گفت که یکی از راهکارهای برون رفت از وضعیت فعلی آن است که بجای آنکه در طراحی اینگونه نرم افزارها، تمامی مباحث و مطالب مرتبط با قرآن را در یک کل ببینیم و از دریچه عام و شامل به آنها نظر کنیم، باید بسوی نگرشی تخصصی و جزئی میل پیدا کنیم و نگاه کلی به قرآن را حداقل به دو نگاه جزئی تر از زاویه مباحث قرآنی تجزیه کنیم.

اگر در تولید و طراحی نرم افزارهای قرآنی یا معارف قرآنی بیابیم که هریک به تنهایی ارزش تبدیل شدن به یک لوح فشرده را دارند و می توانند بخش عمده ای از نیازهای مخاطبان نرم افزارهای قرآنی را برآورده کنند و دستمایه بسیاری از پژوهشهای قرآنی جدید باشند.

مثلاً در حیطه علوم قرآنی می توان نرم افزارهایی در زمینه روشهای تفسیر قرآن، اعجاز قرآن، قرائت قرآن، ترجمه قرآن، تاریخ قرآن، طبقات مفسران، نقد و بررسی تفاسیر مهم شیعه و سنی و ... تولید کرد که در هریک از آنها کلیه منابع اعم از کتب، مقالات، پایان نامه ها و مطالب اینترنتی مربوط به موضوع را در خود جای دهد و با جستجوهای لفظی و موضوعی، زمینه پژوهشهای جدید را فراهم آورد و بسا در حیطه معارف قرآنی تهیه نرم افزارهای تخصصی در زمینه توحید در قرآن، معاد در قرآن، اهل بیت (ع) در قرآن، زن در قرآن، اقتصاد در قرآن، سیاست و قرآن، قرآن و هنر، فقه القرآن و ... را طراحی کرد و در آنها از کلیه منابع مشهور و غیر مشهور سود جست و دائره المعارف بزرگی از معارف قرآن را طراحی نمود.

همچنین اگر از منظر منابع قرآنی به طراحی نرم افزارها بپردازیم، می توان نرم افزارهایی با عناوینی همچون: کتب قرآنی، مقالات قرآنی در مطبوعات، پایان نامه های قرآن، سایت های قرآن، شباهت قرآنی در اینترنت و ... را طراحی کرد.

خوشبختانه نگاه جدید (نوآوری و خلاقیت) به طراحی نرم افزارهای قرآنی در حال شکل گیری و بالندگی است و بسیاری از مراکز پژوهشی دینی نیز از آن استقبال کرده اند، بگونه ای که هم اکنون می توان نمونه هایی از نرم افزارهای قرآنی را که با نگرش های موضوعی طراحی و تولید شده اند، نام برد. امید است که با تلاش همه خادمان قرآن هر روز شاهد تولید و طراحی نرم افزارهای قرآنی کارآمدتر و غنی تر باشیم.

تعریف عملیاتی اجزاء مسأله

نرم افزارهای قرآنی:

منظور از نرم افزارهای قرآنی نرم افزارهایی است که بطور اخص

جامعه مورد مطالعه

جامعه مورد مطالعه تمامی نرم‌افزارهای قابل دسترس در مراکز اطلاع‌رسانی علوم اسلامی است که محتویات آنها مربوط به جنبه‌های مختلف قرآن می‌باشد.

شیوه نمونه‌گیری

در این پژوهش نمونه‌گیری انجام نمی‌گیرد، بلکه کل جامعه مورد مطالعه قرار می‌گیرد.

شیوه گردآوری اطلاعات

شیوه گردآوری از طریق مراجعه حضوری به مراکز اطلاع‌رسانی علوم اسلامی شهرهای بابل و تهران و همچنین از طریق مشاهده کار با نرم‌افزارهای قرآنی می‌باشد.

ابزارهای پیش‌بینی شده برای گردآوری اطلاعات

کتابچه ارائه شده از آخرین نمایشگاه بزرگ قرآن کریم، لیست نرم‌افزارهای قرآنی قابل عرضه (فروش) در بانک اطلاعات مرکز تحقیقات اسلامی قم، چک لیستی از معیارهای ارزیابی بازیابی اطلاعات و اینترنت.

شیوه‌های تجزیه و تحلیل یافته‌ها:

برای اندازه‌گیری نرم‌افزار و تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش میانگین حسابی وزنی استفاده شده است. با توجه به اینکه معیارها با یکدیگر متفاوت بوده و از اهمیت یکسانی برخوردار نیستند. استفاده از این روش می‌تواند شیوه موثر در ارزیابی باشد.

محدودیت‌های پژوهش

محدودیت‌های تحقیق عدم همکاری بعضی از مراکز اطلاع‌رسانی علوم اسلامی در ارائه نرم‌افزار بوده است، ضمن اینکه بسیاری از این مراکز تنها مصرف‌کننده نرم‌افزار بوده و در زمینه تولید آن هیچگونه فعالیتی نداشته و صرفاً بعنوان پایگاه اطلاعاتی علوم اسلامی عمل می‌کنند.

پیشینه پژوهش

استفاده از ابزار جدید بویژه استفاده از رایانه برای هرگونه فعالیت پژوهشی، از جمله ذخیره و بازیابی اطلاعات، مستلزم بکارگیری نرم‌افزارهای مناسب با نیازهای کاربران و عملکرد سیستم است. منظور از نرم‌افزار، کلیه برنامه‌هایی است که با استفاده از زبانهای مختلف برنامه‌نویسی توسط پژوهشگران برنامه‌نویسی برای منظورهای خاصی نوشته می‌شوند و یا به صورت بسته‌های نرم‌افزار آماده و تهیه می‌گردند.

امروزه دیگر اوقات گرانبهای پژوهشگران صرف جستجو و یافتن اطلاعات در لابلای کتابهای پیشینان نمی‌گردد و احساس نیاز روزافزون به منظور استفاده از پدیده‌ای با این ویژگیها برای سامان بخشیدن به پراکندگی‌های موجود در عرصه تحقیق علوم اسلامی، مهم‌ترین عامل و ضرورت برای استفاده از این ابزار جدید است. در این فصل از پژوهش، تحقیقات و نظریه‌های مختلف پیرامون موضوع تحقیق در ایران و سپس سایر کشورها مورد بررسی قرار می‌گیرد.

پیشینه پژوهش در ایران:

تاکنون در مورد «ارزشیابی قابلیت‌های ذخیره و بازیابی در برنامه‌های

نرم‌افزاری مراکز اطلاع‌رسانی علوم قرآنی و معارف اسلامی» در داخل کشور پژوهشی انجام نگرفته است، اما پیرامون موضوع و بصورت جنبی مطالعات اندکی صورت گرفته است. در این بحث به مطالعاتی که تا حدودی زمینه مشترک با موضوع مورد نظر دارند، اشاره می‌گردد.

غائبی در سال ۱۳۷۲ در پژوهشی به سنجش و ارزیابی نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای موجود در ایران پرداخته است. تحقیق وی از سه جنبه به اندازه‌گیری و ارزیابی نرم‌افزار اشاره دارد:

۱- اصول و قواعد حاکم بر سیستمهای اطلاعات کتابشناختی در نرم‌افزار کتابخانه‌ای که برگرفته از اصول کتابداری و اطلاع‌رسانی است.

۲- اصول و قواعد مهندسی نرم‌افزار برای ساخت نرم‌افزار با کیفیت برتر.

۳- ویژگیها و مسائل خط فارسی و تأثیر آن بر بازیابی اطلاعات کتابشناختی.

برای ارزیابی نرم‌افزار کتابخانه‌ای ۱۴۴ معیار سنجش در نظر گرفته شده است، انتخاب و تبیین این معیارها مطابق با اصول کتابداری، مهندسی نرم‌افزار و خصوصیات زبان و خط فارسی صورت گرفته است. روش تبدیل کیفیتها به کمیتهای میانگین حسابی وزنی است که در مجموع الگویی برای اندازه‌گیری و ارزیابی نرم‌افزار کتابخانه‌ای به وجود آمده است.

بخش دوم تحقیق به اندازه‌گیری و ارزیابی نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای فارسی موجود در کتابخانه‌های شهر تهران پرداخته است. جمع‌آوری اطلاعات نشان داد ۱۰ نرم‌افزار کتابخانه‌ای که دارای سیستم مدیریت پایگاه داده‌های کتابشناختی بودند، در ۵۵ کتابخانه شهر تهران فعال هستند. مقایسه این نرم‌افزارها با معیارهای ارائه شده در بخش اول تحقیق، نشان می‌دهد که:

میانگین درجه نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای فارسی در حد متوسط (درجه ۳/۸ از ۱۰) است. ۹۰ درصد نرم‌افزارهای موجود نیز درجه پایین‌تر از ۵ گرفتند یعنی در حد متوسط به پایین بودند.

۸۰ درصد از نرم‌افزارها به مهمترین مسئله یعنی سیستم فارسی‌ساز توجهی نکرده بودند، بلکه از فارسی‌های موجود بدون هیچ تغییری استفاده کرده بودند.

۸۰ درصد از نرم‌افزارها به ایمنی سیستم توجهی نکرده بودند. این نرم‌افزارها در محیط ریزکامپیوترها (PC) به راحتی آسیب‌پذیر هستند.

هیچ‌یک از نرم‌افزارها به مستندات سیستم توجه کافی نداشتند، بلکه تنها با یک راهنمای استفاده‌کننده نرم‌افزار خود را ارائه کرده بودند.

قابلیت نگهداشت و توسعه در این نرم‌افزارها، ضعیف و قابلیت اطمینان و انعطاف‌پذیری نیز بسیار ناچیز است.

بدین ترتیب هیچ‌کدام از نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای فارسی دارای کیفیت لازم نیستند. عدم کیفیت مناسب در نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای فارسی نشان‌دهنده این است که طراحان نرم‌افزار به اصول مهندسی در تضمین کیفیت نرم‌افزار بی‌توجه هستند.

خوشرو در سال ۱۳۷۱ پژوهشی را با هدف بررسی وضعیت بکارگیری بسته نرم‌افزاری مینی، میکرو و CDS/ISIS یونسکو در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاههای علوم پزشکی کشور انجام داده است.

محقق معتقد است که چون این بسته نرم‌افزاری از طرف یونسکو بطور رایگان در اختیار کشورهای مختلف قرار می‌گیرد، لاقلاً اغلب

با توجه به این مهم که شناخت کامل یک برنامه رایانه ای و به ویژه قضاوت در مورد آن، قبل از کار با آن برنامه میسر نمی‌باشد، پژوهشگر تمام نرم‌افزارهای مذکور را تهیه و به بررسی آنها پرداخته است و در پایان نیز در خصوص نحوه تولید، سال تولید، تولیدکنندگان و انگیزه آنان و نیز نحوه توزیع برنامه توضیحاتی در چند سطر ارائه نموده است.

پیشینه پژوهش در خارج از کشور

در خارج از ایران تاکنون پژوهشی که کاملاً مرتبط با موضوع این تحقیق باشد، انجام نگرفته است. لذا در اینجا به پژوهش‌هایی که پیرامون موضوع پرداخته اند، اشاره می‌شود.

ای. جی. سیلورتر و دیگران در سال ۱۹۹۲ مطالعه‌ای را تحت عنوان «نرم‌افزاری برای اطلاع‌رسانی، سنجش، مقایسه و ارزیابی ذخیره و بازیابی» انجام داده‌اند که به صورت سلسله مقالاتی ارائه گردیده است.

پژوهشگران هشت برنامه نرم‌افزاری مختلف را با توجه به حدود یکصد معیار ارائه شده در سرفصل‌هایی شامل: ویرایش، دستنامه، صفحات کمکی، پیام‌های اشتباه، میزان حساسیت، ورودی‌ها و ویژگی‌های اصلی فایلها، تجدید سازمان فایلها، نمایه‌سازی، جستجو و خروجی‌ها مورد ارزیابی، سنجش و مقایسه قرار داده‌اند. نرم‌افزار مخصوص استفاده‌کننده نهایی، بعنوان نرم‌افزاری برای اطلاع‌رسانی، ذخیره و بازیابی معین شده که هدفش اطلاع‌رسانی به استفاده‌کننده نهایی است.

رایج‌ترین تقسیم‌بندی بسته‌های نرم‌افزاری که بحث شده است، توانایی آنها برای عمومیت بخشیدن به کتابشناسی بطور خودکار است.

در این پژوهش ارتباطی منطقی بین قابلیت‌ها و توانایی‌های نرم‌افزار و قیمت برنامه‌ها به چشم می‌خورد و نیز نتیجه‌گیری می‌شود که انتخاب نهایی برنامه، به حد وسیعی به نیازهای استفاده‌کننده

کتابخانه‌های دانشگاهی ایران به طرق گوناگون، از وجود آن آگاه شده‌اند و نسخه‌ای از آن را در اختیار دارند. به همین منظور در این پژوهش سعی شده است تا وضعیت بکارگیری این بسته نرم‌افزاری مورد بررسی قرار گیرد.

برای جمع‌آوری اطلاعات لازم پرسشنامه تهیه و به کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور ارسال شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که:

در جامعه مورد بررسی میزان استفاده از این نرم‌افزار کمتر از یک‌پنجم کل جامعه مورد پژوهش است.

۱۰/۷ درصد و ۸۹/۵ درصد از کتابخانه‌هایی که اصلاً از این نرم‌افزار استفاده نکرده‌اند، دلیل عدم استفاده را ندیدن دوره آموزش مناسب و کافی ذکر کرده‌اند.

۸۳/۳ درصد از کتابخانه‌هایی که شروع به استفاده از این نرم‌افزار کرده‌اند ولی در نیمه راه متوقف شده‌اند، دلیل این توقف را روان نبودن کار با قسمت‌های مختلف این نرم‌افزار ذکر کرده‌اند و این نتایج فرضیه‌های پژوهش را تأیید می‌کند.

خسروییانی در تحقیقی به سال ۱۳۷۴ به بررسی وضعیت پایگاه‌های اطلاعاتی معاجم لفظی و موضوعی مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی پرداخته است.

هر پایگاه مستقلاً از نظر مشخصات کتاب، اهداف، تعداد رکوردها، برونداد پایگاه، نحوه آماده‌سازی اطلاعات، منابع و شیوه استخراج واژگان و موضوعات و قابلیت‌های هر پایگاه، مورد بررسی قرار گرفته است.

همچنین چگونگی انتخاب موضوعات و نمایه‌سازی که از دستورالعمل‌های مشخصی پیروی می‌کند، مورد مذاقه قرار داده شده‌اند.

عمل بازیابی اطلاعات در پایگاه‌های معاجم لفظی از طریق عملگرهای متناسب شش‌گانه و مضافاً فهرست منوی اصلی صورت می‌گیرد، لکن دایره جستجو در پایگاه‌های معاجم لفظی و موضوعی تنها به این دو روش محدود نبوده، بلکه از طریق کلید واژه‌ها، نمایه‌ها و موضوعات نیز مقدور است.

عمده‌ترین مانع در بازیابی عدم استفاده از محیط گرافیک است: کلیه متون را که به زبان عربی می‌باشند، بدون علائم و حرکات به کاربر عرضه می‌نماید و نتیجتاً کاهش ضریب دقت در بازیابی اجتناب‌ناپذیر می‌گردد.

در طراحی پایگاه‌های اطلاعاتی مرکز از نرم‌افزار «نور» استفاده شده است که علاوه بر دارا بودن خصوصیت سرعت فوق‌العاده، کاربران را قادر می‌سازد که به دو صورت «راهنمایی از طریق صفحه» و «گزینش منویی» از تسهیلات مناسبی برخوردار شده و به مطالب مورد نیاز دست یابند.

سهیلی‌پور در سلسله مقالاتی تحت عنوان بررسی نرم‌افزارهای قرآن کریم، به بررسی و تجزیه و تحلیل ده برنامه نرم‌افزاری قرآنی ساخته شده در ایران و خارج از کشور پرداخته است.

نرم‌افزارهای مورد مطالعه این پژوهشگر قرآنی، شامل: نرم‌افزارهای علیم، حافظ، صخر، تبیان انگلیسی و سلسبیل و نیز تبیان ۱ و ۲ و ۳ فارسی، تنزیل، نور، قدر و کوثر می‌باشند.

محقق در این مقالات تلاش نموده تا شناخت کلی از نرم‌افزارهای قرآنی را که تاکنون تهیه شده است، ارائه داده و هر یک را با دید نقادانه ارزیابی کند و نقاط ضعف و قوت و دامنه کاربرد آنها را شناسایی نموده و در پایان خطی برای توسعه این گونه فعالیتها ترسیم نماید.

تولید این نرم افزار توسط دفتر تحقیقات یاسین و در سال ۱۳۷۷ صورت گرفت. این برنامه جنبه پژوهشی و آموزشی دارد و به سه زبان فارسی، عربی و انگلیسی تهیه شده است.

۳. حکایت

این نرم افزار مشتمل بر داستانهای قرآنی است و بدین جهت کاربری پژوهشی و آموزشی دارد، تولید کننده آن مؤسسه امام رضا علیه السلام است و در سال ۱۳۷۵ تولید شده است. زبان محاوره آن سه زبان فارسی، انگلیسی و عربی است.

وجود بیش از ۶۰ داستان قرآنی به همراه صدا و تصویر، درج کلیه داستانها (متن و صدا) به سه زبان فوق الذکر، امکان داشتن صدا به یک زبان، کمک درس و جذاب و متنوع برای دانش آموزان، مفید برای بزرگسالان، امکان رنگ آمیزی و تغییر رنگ تصاویر داستانها، تنظیم تصاویر در هم ریخته، امکان استفاده از چند موسیقی به هنگام استفاده از برنامه و امکان چاپ همزمان متن داستان به سه زبان، از امکانات و ویژگیهای این نرم افزار است.

۴. قدر

تولید این نرم افزار حدود یک سال به طول انجامید و امور اجرایی آن توسط مرکز کامپیوتر نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران صورت گرفته است.

ارکان اصلی این نرم افزار عبارتند از:

- ۱- ارتباط حروف الفبایی و آیات.
- ۲- ارتباط ریشه های کلمات با آیات.
- ۳- ارتباط کلمات با آیات. توسط این نرم افزار می توان آیات شامل یک یا چند حرف را بیابیم. با ترتیب یا بدون ترتیب بودن حالت حرفها و حروف مورد نظر نیز قابل تنظیم است. از همین طریق می توان ریشه و ماده کلمات را یافت. از نقاط قوت این نرم افزار می توان به: سرعت قابل قبول آن در ارائه خدمات و نوشتن توضیحات در ذیل هر آیه، اشاره کرد و نقاط ضعفی چون: بی توجهی به کاربردهای آموزشی، مثل عدم آرایه ترجمه آیات، وجود اغلاط ادبی و عدم برقراری ارتباط آسان با استفاده کنندگان از نرم افزار، قابل مشاهده است.

۵. تبیان (۱)

این برنامه در سال ۱۳۶۹ در اصفهان تولید و توزیع گردید. صاحب امتیاز تولید و سفارش دهنده برنامه، مرکز فرهنگ و معارف قرآن و محل آن در قم است.

قابلیتهای اصلی نرم افزار تبیان عبارتند از:

- ۱- دسترسی سریع و ساده به آیات قرآن و ترجمه فارسی آنها.
- ۲- امکان بررسی متن آیات، در قرآن کریم و گروه بندی آیاتی که شامل حرف، کلمه یا عبارت خاصی باشند. تواناییهای جانبی آن نیز عبارتند از:

- الف- امکان نمایش آیات با خط درشت برای آموزش.
- ب- امکان یافتن چند قطعه از متن به طور همزمان (حد اکثر تا ۹ قطعه). مثلاً می توان آیاتی که دارای دو کلمه «کتاب» و «حکمت» هستند را یافته و آنها را ذخیره نمود.
- ۳- برای یافتن کلمات یا عبارات می توان آنها را تایپ کرده و یا از متن آیات آنها را انتخاب نمود.

برنامه تبیان (۱) بر روی دو عدد دیسکت و بدون هیچگونه قفل حفاظتی توزیع شده است. فایل‌های اطلاعاتی این برنامه از نوع متنی بوده و برنامه نویسان علاقه مند می توانند از این فایلها برای برنامه های بعدی کمک بگیرند.

این نرم افزار فاقد اعراب در متن قرآنی می باشد.

نهایی وابسته است که این مهم در محیطی که باید برنامه ارائه شود، مشاهده می گردد. در این مقوله از نرم افزار، دستیابی به صدور یا تعیین محدوده‌هایی برای اطلاعات در سطح پایین از پایگاههای اطلاع‌رسانی و مراکز مادر و دیسکهای نوری، نقش مهمی را ایفاء می کنند.

هانی عطیه، پژوهشی را تحت عنوان ارزیابی نرم افزارهای قرآنی در کنگره کاملیس ۴ ارائه داده است که این تحقیق به دلیل عدم حضور ایشان در کنگره، توسط خانم کومو عارف از کتابخانه بین‌المللی مالزی قرائت گردیده است.

در این مقاله نرم افزارهای قرآنی متعددی معرفی و از نظر عناوین، زبانها، خط و موشی جستجو، امکانات دیداری و شنیداری، تسهیلات جستجو، اعتبار و حق مؤلف مورد ارزیابی قرار گرفته است.

پایگاه اطلاع‌رسانی «عقبه‌الدار» یکی از اولین پایگاههای اطلاع‌رسانی قرآنی است که اطلاعات مورد نیاز اسلامی را به صورت دیسکهای فشرده CD-ROM ارائه می کند.

نرم افزارهای معرفی شده در این مقاله عبارتند از: «سلسیل» که در سال ۱۹۸۷ در لندن تولید شده است.

«القرآن الکریم» در سال ۱۹۸۸ در کویت تولید شده است.

«القرآن» در سال ۱۹۸۹ در لندن. «علم» در سال ۱۹۹۱ در هوستون.

«القرآن الکریم» در سال ۱۹۹۱. «الکتاب الحدیث» در سال ۱۹۹۲ در مصر.

«القرآن الکریم» در سال ۱۹۹۲. «القرآن الکریم» در سال ۱۹۹۳ ایلیونوس. «القرآن الکریم» صالح در سال ۱۹۹۴ ریاض. «القرآن الکریم» پژوهش در سال ۱۹۹۵ تهران.

غیر از موارد فوق پیشینه‌ای که ارتباط مستقیم با موضوع این پژوهش داشته باشد، یافت نشد.

تجزیه و تحلیل یافته ها

به منظور ارزیابی نرم افزارهای قرآنی، ۷۵ معیار در نظر گرفته شده است که از پژوهش «ای - جی سیلورترز و دیگران» و تحقیق غائبی استفاده شده است.

برای اندازه‌گیری نرم افزار از روش میانگین حسابی وزنی استفاده شده است. به این ترتیب که برای معیارها ضرایبی منظور گردید، و درجه بندی آنها شامل عالی - خیلی خوب - خوب - متوسط و ضعیف می باشد که برای درجه عالی عدد ۵، خیلی خوب عدد ۴، خوب عدد ۳، متوسط عدد ۲ و برای درجه ضعیف نمره یک داده شده است.

برخی از نرم افزارهایی که وارد تحلیلها شده اند و بالاترین و کمترین نمره را بدست آورده اند، به همراه شرح خلاصه آنها در ذیل آمده است.

۱. حدس بز

این برنامه توسط مؤسسه مکتب شبیر در سال ۱۳۷۵ تولید شده است و جنبه کاربری آن آموزشی است. زبان محاوره این برنامه فارسی است و قابلیت‌های ذیل را دارا می باشد: آشنایی با مفاهیم قرآنی در قالب مسابقه همراه با تفکر، دسترسی به اسامی سور قرآن کریم همراه با ترجمه معانی آن، دسترسی به محتوای سور قرآن به صورت اجمالی و مختصر.

۲. ضحی

این برنامه شامل پنج دوره کامل ترتیل قرآن به همراه زندگینامه قاریان و شش نسخه ترجمه قرآن به زبانهای فارسی و انگلیسی است. نوشتاری پیرامون فن ترجمه قرآن و بررسی ترجمه های موجود و نیز قطعات مختلفی از فیلمها، در این برنامه گنجانده شده است.

جدول ۱. نمرات قابلیت‌های بازیابی اطلاعات در نرم افزارهای قرآنی

ردیف	نام نرم افزار	نمره بازیابی اطلاعات
1	تیبان نسخه پکت	۷۷
2	نور الانوار	۹۱
3	تیبان نسخه دو	۹۶
4	نور	۹۶
5	نور	۹۷
6	نور 2	۹۷
7	کونور	۱۰۰
8	نثر پکت	۱۰۱
9	هدی	۱۰۲
10	تنزیل	۱۰۳
11	سحر	۱۰۳
12	علامه نسخه پکت	۱۰۴
13	مبین 75	۱۰۵
14	توحید	۱۰۵
15	تیبان نسخه 3	۱۰۶
16	تفسیر نور	۱۰۶
17	نور الانوار نسخه 2	۱۰۷
18	نورالترقیق	۱۰۷
19	آداب تلا	۱۰۸
20	حافظ	۱۰۹
21	جامع تفسیر	۱۱۰
22	روایات	۱۱۰
23	سفیل	۱۱۱
24	علیم	۱۱۱
25	نور مجسم	۱۱۳
26	نور نسخه 2	۱۱۳
27	قدر	۱۱۳
28	حکایات	۱۱۴
29	حدس بز	۱۱۸
30	ضحی	۱۱۸

همانگونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، نرم افزارهای ضحی و حدس بز، بیشترین نمره بازیابی اطلاعات را به خود اختصاص داده‌اند. پس از این دو نرم افزار، نرم افزارهای حکایات و قدر در مرتبه‌های بعدی قرار دارند. پایین‌ترین نمره بازیابی اطلاعات به نرم افزار تیبان نسخه یک اختصاص یافته است.

با توجه به جدول ۲، قابلیت بازیابی اطلاعات در نرم افزارهای قرآنی، به طور کلی متوسط ارزیابی می‌شود. از ۱۸۰ نمره این ابزار، و از بین ۳۰ نرم افزار بررسی شده، تنها ۱۰ نرم افزار توانسته‌اند نمرات بالای ۱۱۰ بدست آورند و ۲۰ عنوان نرم افزار دیگر نمرات

پایین تر از ۱۱۰ بدست آورده‌اند.

جدول ۲. دسته بندی نمرات بازیابی اطلاعات نرم افزارهای قرآنی در سه دسته ضعیف، متوسط و قوی

دسته (طبقه)	تعداد نرم افزارها	درصد
۱-۶۰ (ضعیف)	۰	۰
۶۱-۱۲۰ (متوسط)	۳۰	۱۰۰
۱۲۱-۱۸۰ (قوی)	۰	۰
مجموع	۳۰	۱۰۰

*جدول ۳ بصورت پیوست در پایان مقاله آمده است

نتیجه گیری

علی‌رغم تمام ناکامی‌ها و موانعی که در بازیابی اطلاعات وجود دارد، اهمیت اقتصادی، سیاسی و اجتماعی یافتن اطلاعات مرتبط در زمان، مکان و برای فرد مورد نظر، ضامن تلاش‌های آینده برای توسعه نظام‌های بازیابی است. با افزایش حجم اطلاعات اهمیت نظام‌های بازیابی کارآمد هنوز هم بیشتر می‌شود. توجه کنونی به مسایل بازیابی روی وب آخرین جلوه این پدیده است. به منظور توسعه نظام‌های بهتر، ایجاد فنون ارزیابی مؤثر ضروری است.

صنعت رایانه و تکنولوژی ارتباطات و اطلاعات در کشور ما، رفته رفته خود را از یک پدیده نوپا به یک اصل و ضرورت مهم می‌شناساند و در این میان جنبش نرم افزاری اسلامی هم به عنوان زیرساختی مهم و قوی برای تداوم این حرکت، اصلی غیرقابل انکار است که لزوم توجه هرچه بیشتر مسؤولان این حوزه را برای عقب نماندن از سیر تحول، ارائه برنامه‌های نرم افزاری به روز و متناسب با حال و هوای فرهنگی جامعه می‌طلبد. وجود برنامه نویسان قوی رایانه‌ای، نیروهای جوان فعال و متکبر داخلی و استقبال عمومی و بیش از حد، تنها مؤید این نکته است که باید برای پاسخگویی به تمامی این نیازها حرکتی نو و مدرن را آغاز کرد.

با پرداختن به موضوع نرم افزارهای قرآنی تولیدشده در سطح کشور فرصتی شد تا به این بپردازیم که به راستی ما در کجای هرم توسعه و تکنولوژی روز نرم افزاری دنیا ایستاده‌ایم؟ آیا نرم افزارهای تولیدشده داخلی قدرت رقابت با حریفان پیشرفته خارجی خود را دارند؟ آیا می‌توان امیدوار بود و آرزو کرد که کودک و نوجوان ایرانی در مقابل سیل عظیم محصولات وارداتی سیستم‌های شست و شوی مغزی و نرم افزارهای چند بعدی و انیمیشن‌های جادویی، تاب تحمل بیاورد؟

پیشنهادات برای پژوهش‌های آتی:

۱. ارزیابی محتوایی نرم افزارهای قرآنی؛
۲. ارزیابی محتوایی و قابلیت بازیابی نرم افزارهای علوم اسلامی؛ و
۳. بررسی تطبیقی ویژگی‌های نرم افزارهای علوم قرآنی به زبان فارسی با این نوع نرم افزارها به دیگر زبانها.

منابع و مآخذ

- * خامه گر، محمد. «افق‌های جدید در عرصه نرم افزارهای قرآنی». ره آورد نور، سال اول، شماره ۳.
- * سهیلی پور، محمد (۱۳۷۳). «بررسی نرم افزارهای قرآن کریم». بینات، سال اول، شماره‌های ۱، ۲، ۳.
- * عطیه، هانی (۱۳۷۸). «نرم افزار بازیابی متن قرآن کریم». مجموعه مقالات کامپس ۴، ترجمه علی مزینانی.
- * غائبی، امیر (۱۳۷۲). «سنجش و ارزیابی نرم افزارهای کتابخانه‌ای با تأکید بر نرم افزارهای موجود در ایران (تهران)». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی.
- * گزنی، علی (۱۳۷۹). «طراحی سیستم‌های بازیابی اطلاعات بهینه در نرم افزارهای کتابخانه‌ای اطلاع‌رسانی». فصلنامه اطلاع‌رسانی، دوره ۱۶، شماره ۲، ۱۶.
- * لارج، آندرو، تد، لوسی، هارتلی، ریچارد. «جستجوی اطلاعات در عصر اطلاعات: اصول و مهارتها». ترجمه زاهد بیگلری. تهران: کتابدار، ۱۳۸۲.
- * مجموعه مقالات اولین سمینار کامپیوتر و علوم اسلامی. قم: دبیرخانه دائمی سمینار کامپیوتر و علوم اسلامی، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی. چاپ اول، ۱۳۷۲.
- * نمازی، محمد مهدی. «استقبال جهانی از نرم افزارهای علوم اسلامی». ره آورد نور، سال اول، شماره ۴.
- * یوسفی، احمد (۱۳۷۶). «ریزش کاذب در ذخیره و بازیابی اطلاعات». فصلنامه اطلاع‌رسانی، دوره ۱۳، شماره ۱.

*Rijsbergen C.J. Information retrieval. Available on: www.dcs.gla.ac.uk/keith/preface.html

*Toward a theoretical framework for information retrieval. Available on: <http://Ewic.bcs.org/conferrecs/1999/mira99/papers/paper9.pdf>

*<http://maarefslami-hoghogh.blogfa.com/post-36.aspx>

*http://www.danaee.com/list_r/matn.php?name=10_hamandishi&id=6

پیوسته ها:

الف - جدول ۳

ردیف	عنوان	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	
۱	اطلاعات مشخصه	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	
۲	اطلاعات مشخصه	۱	۲	۲	۳	۴	۵	۵	۷	۶	۶	۹	۱۰	۱۰	۱۱	۱۱	۱۲	۱۲	۱۱	۱۳	۱۴	۱۴	۱۶	۱۷	۱۸
۳	اطلاعات مشخصه	۲	۱	۳	۳	۴	۵	۵	۶	۶	۷	۸	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۰	۱۳	۱۲	۱۲	۱۲	۱۴	۱۶	۱۷	۱۸
۴	اطلاعات مشخصه	۱	۲	۳	۳	۴	۴	۵	۶	۵	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۶	۱۶	۱۸	۱۷	۱۹
۵	اطلاعات مشخصه	۱	۲	۲	۳	۴	۴	۵	۶	۷	۷	۸	۹	۱۰	۹	۱۰	۹	۱۱	۱۱	۱۱	۱۴	۱۳	۱۳	۱۲	۱۵
۶	اطلاعات مشخصه	۳	۲	۱	۴	۴	۳	۵	۶	۷	۷	۸	۱۰	۸	۹	۹	۸	۱۰	۱۰	۱۱	۱۲	۱۲	۱۶	۱۴	۱۵
۷	اطلاعات مشخصه	۱	۲	۳	۴	۴	۵	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲
۸	اطلاعات مشخصه	۲	۱	۳	۳	۵	۵	۴	۶	۶	۶	۸	۱۰	۸	۹	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۱	۱۳	۱۲	۱۴	۱۴	۱۵
۹	اطلاعات مشخصه	۱	۲	۳	۴	۴	۵	۴	۶	۷	۸	۱۰	۸	۸	۸	۸	۸	۹	۹	۹	۱۰	۱۱	۱۱	۱۲	۱۳
۱۰	اطلاعات مشخصه	۲	۳	۱	۳	۵	۵	۵	۶	۶	۸	۱۱	۹	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۱	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۲	۱۴	۱۵
۱۱	اطلاعات مشخصه	۳	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	۵	۷	۸	۱۲	۹	۱۲	۱۳	۱۴	۱۷	۱۵	۱۶	۱۸	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱
۱۲	اطلاعات مشخصه	۱	۲	۱	۴	۴	۳	۶	۶	۶	۸	۱۰	۹	۱۰	۱۱	۱۱	۱۲	۱۲	۱۱	۱۳	۱۴	۱۴	۱۶	۱۵	۱۷
۱۳	اطلاعات مشخصه	۱	۲	۳	۴	۵	۵	۶	۶	۵	۷	۸	۱۰	۹	۸	۹	۱۱	۱۰	۱۰	۱۲	۱۲	۱۲	۱۴	۱۶	۱۷
۱۴	اطلاعات مشخصه	۱	۲	۲	۴	۵	۵	۶	۶	۵	۷	۸	۹	۹	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۶	۱۸	۱۷	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲

ب - نمونه پرسشنامه معیارهای سنجش بازبازی اطلاعات در نرم افزارهای قرآنی

ردیف	عنوان ویژگیها	نوع گزینه				
		بله	خوب	بد	خیر	متوسط
1	داشتن خدمات جستجو					
2	امکان جستجو به صورت‌های لغوی و موضوعی و هم‌ره در قرآن					
3	ترتیب سازی و محدود کردن کتب برنامه بر اساس نام کتاب، مؤلف، قرن، زبان، مذهب و نوع ترجمه یا تفسیر					
4	امکان جستجو در فیلد نام سوره، معنا، قاری، و مترجم					
5	امکان جستجو در فیلد تفسیر آیه و سوره					
6	امکان جستجو از طریق عملگر NOT, OR AND برای ترکیب مفاهیم مختلف					
7	امکان استفاده از پرانتز، گیومه، سه‌بند و علامت‌های - و + در جستجو برای ترکیب عملگرها و انجام جستجوهای پیچیده تر					
8	امکان جستجو از طریق عبارتها، ترکیب فعلی، ترکیب فعلی برای بازبازی بکن جمله یا عبارت مشخص					
9	امکان جستجو در محدوده های خاص یا عملگرهای ریاضی (>, <, =, از تا)					
10	جستجوی کلیدواژه ها					
11	امکان یافتن حروف کلمات					
12	امکان جستجو با حروف نامعین و مهم					
13	دسترسی به متن مورد نظر از طریق فهرست درختی و گزینشی					
14	امکان جستجو در کلمات قرآن و نمایش همزمان ریشه کلمات					
15	امکان جستجو در مضامین و تفسیر روایی مربوط به هر آیه					
16	امکان جستجو در احادیث مرتبط با هر آیه					
17	امکان جستجو در شان نزول های مربوط به هر آیه					
18	فهرست اعلام موجود در شان نزول ها و ارتباط آنها با آیات و متن تفسیر					
19	امکان نمایش تصاویر (عکس و فیلم) مربوط به هر آیه					
20	انتقال به جایگاه دقیق تفسیر آیه دلخواه در متون تفسیر					
21	امکان مقایسه متن تفسیر عربی و ترجمه های فارسی آنها با یکدیگر					
22	استفاده از زبان کنترل شده و اصطلاحنامه					
23	کاتوش کلمه مورد نظر در متن آزاد و بدون استفاده از زبان کنترل شده					
24	امکان اجزیه و ترکیب آیات قرآنی					
25	امکان نمایش معانی لغات					
26	تبیین نکات علمی پیرامون آیه مربوطه و شکستگیهای خلقت					
27	امکان محدود کردن ترجمه ها به صورت‌های گوناگونی چون: زبان، نام کتاب و مؤلف					
28	امکان مشخص کردن و محدود کردن سوره ها از لحاظ مکی بودن یا مدنی بودن					
29	نمایش تعداد کلی نتایج بازبازی شده					
30	امکان ذخیره نامه جستجو برای استفاده های بعدی					
31	امکان رتبه‌بندی نتایج جستجو بر اساس درصد و اعداد (که تقدم و آخر را نشان می‌دهند)					
32	کیفیت چاپ نتایج جستجو					
33	سرعت زمان جستجو، مستقل از سخت‌افزار					
34	سرعت بازبازی اطلاعات					
35	سازگاری برنامه					
36	سادگی برنامه (کاربر پسند بودن)					